

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу Яанг Тангксун «Сучасні тенденції розвитку важкої атлетики в Китаї з урахуванням світових і національних особливостей», представлену до разової спеціалізованої вченої ради Національного університету фізичного виховання і спорту України для захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії (кандидата наук з фізичного виховання та спорту) за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт

Актуальність дисертаційної роботи

Як справедливо вказує автор, тенденції розвитку важкої атлетики в Китаї за останні 25-30 років, показують основні проблеми, що гальмують її розвиток через відсутність сучасних спортивних залів, не завжди ефективну систему управління видом спорту, недостатнє фінансування підготовки та відновлення спортсменів, відсутність цільових програм із розвитку виду спорту, недоліки медичного та науково-методичного забезпечення підготовки елітної групи важкоатлетів країни. Тому виникла потреба в обґрунтуванні нетрадиційних шляхів розвитку важкої атлетики в Китаї, що відносяться до організаційних, фінансових, матеріально-технічних, науково-методичних та інформаційних чинників забезпечення підготовки спортсменів високої кваліфікації країни до міжнародних змагань. Отже актуальність обраної теми не викликає сумнівів.

Мета роботи полягає у дослідженні та науковому обґрунтуванні сучасних тенденцій розвитку важкої атлетики в Китаї на основі закономірностей підготовки важкоатлетів високої кваліфікації з урахуванням національних і світових особливостей.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Дисертаційну роботу виконано на кафедрі спортивних єдиноборств та силових видів спорту відповідно до Плану науково-дослідної роботи Національного університету фізичного виховання і спорту України на 2016–2020 рр.» за темою 2.26 «Управління тренувальним процесом кваліфікованих спортсменів у силових видах спорту та єдиноборствах на основі сучасних технологій моделювання та контролю основних характеристик підготовки» (номер державної реєстрації 0116U001621), керівники теми - д. фіз. вих., професор Олешко В.Г., к.н.ф.в., професор Данько Г.В. та Плану науково-дослідної роботи Національного університету фізичного виховання і спорту України на 2021–2025 рр. за темою 2.6 «Науково-методичний супровід тренувальної та змагальної діяльності кваліфікованих спортсменів у єдиноборствах та силових видах спорту» (номер державної реєстрації 0121U108940), керівник теми – д.б.н., професор Коробейников Г.В. Автор співвиконавець теми. Внесок здобувача, як співвиконавця теми полягає в узагальненні національного досвіду щодо сучасних тенденцій розвитку важкої атлетики в Китаї та системи підготовки спортсменів високої кваліфікації в країні.

Наукова новизна

На наш погляд, в якості наукової новизни роботи перш за все потрібно відзначити, що вперше визначено умови виникнення важкої атлетики в Китаї, до яких відноситься: інтенсифікація процесів підготовки та розповсюдження нових видів спорту, зростання популярності силових видів спорту, збільшення кількості спортсменів, які займаються спортом, популяризація виду спорту через систему міжнародних і національних спортивних федерацій, що призвело до підвищення рівня конкуренції серед атлетів на міжнародній арені, а також до комерціалізації цього виду спорту; досліджено тенденції змін, що відбулися у процесі розвитку важкої атлетики в Китаї, як виду спорту, що виникли за останні 25-30 років; узагальнено сучасні підходи щодо розвитку виду спорту в країні.

Крім того, виділено основні проблеми, що гальмують їх розвиток через відсутність сучасних спортивних залів, не завжди ефективну систему управління видом спорту, недостатнє фінансування підготовки та відновлення спортсменів, відсутність цільових програм розвитку виду спорту, недоліки медичного та науково-методичного забезпечення підготовки елітної групи важкоатлетів країни.

У цьому зв'язку можна відзначити, що представлена робота має певну новизну.

Практичне значення результатів дослідження полягає в ефективності втілення розроблених положень в практику підготовки важкоатлетів Китаю. Важкоатлети Китаю займають лідируючі позиції на міжнародній важкоатлетичній арені. Це підтверджено великою кількістю виграних медалей на змаганнях різного рангу: Іграх Олімпіад, чемпіонатах світу, чемпіонатах Азії та інших міжнародних змаганнях. На сьогодні в Китаї функціонує п'ять рівнів системи олімпійської підготовки важкоатлетів країни: від груп початкової підготовки в юнацьких спортивних школах, до підготовки елітної групи важкоатлетів національних збірних у провідних спортивних центрах країни (на сьогодні залучено близько 160 важкоатлетів високої кваліфікації). Встановлено, що всі компоненти програми підготовки спортсменів-важкоатлетів Китаю спрямовані на досягнення найкращих результатів саме на Іграх Олімпіад. Ці досягнення здобуті завдяки таким головним чинникам, спрямованим на управління видом спорту: широкою мережею спортивних інтернатів, клубів та центрів олімпійської підготовки в країні, що забезпечує щорічне постачання нових і талановитих спортсменів у різні збірні команди країни, сучасним науково-методичним та матеріально-технічним забезпеченням підготовки важкоатлетів елітної групи до головних змагань річного макроциклу.

Сучасна система спорту вищих досягнень та структура олімпійської підготовки важкоатлетів Китаю має свої особливості під час підготовки спортивного резерву та в системі спортивних змагань на етапах багаторічної підготовки.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій

Усі наукові положення, висновки і рекомендації, які сформульовані у дисертації, достатньою мірою обґрунтовані експериментальними даними, відповідають меті та завданням роботи. Ступінь вірогідності отриманих результатів забезпечується тривалістю та кількістю експериментальних досліджень, використанням у роботі сучасних методів, які відповідають вимогам спортивної та наукової метрології, застосуванням адекватного завданням комплексу діагностичної апаратури.

Достовірність отриманих результатів забезпечується адекватністю методів меті і завданням роботи, достатнім обсягом і репрезентативністю емпіричного матеріалу.

Це забезпечує високий рівень наукової обґрунтованості положень, які розроблені в дисертації.

Характеристика основних положень роботи

Дисертаційна робота викладена на 203 сторінках загального тексту, складається із анотації, вступу, п'яти розділів основної частини, висновків, практичних рекомендацій, списку використаних літературних джерел та додатки. Результати досліджень проілюстровано 9 рисунками та 24 таблицями. У списку використаних джерел 202 автори, 65 з яких, відображають результати досліджень зарубіжних фахівців. У вступі обґрунтована актуальність роботи, зв'язок роботи з науковими програмами, темами, визначено мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, описано рівень наукової новизни, відображено особистий вклад автора, наведено дані про апробацію роботи і впровадження отриманих результатів в практику.

У першому розділі показано, що за останні 20-30 років важкоатлети Китаю займають лідируючі позиції на міжнародній важкоатлетичній арені. Це підтверджено великою кількістю виграних медалей на змаганнях різного рангу: Іграх Олімпіад, чемпіонатах світу, чемпіонатах Азії та інших міжнародних змаганнях. Існує декілька суперечливих думок щодо причини таких успіхів. Одні фахівці вважають запорукою успіху китайських спортсменів наявність сучасного тренувального процесу, заснованого, перш за все, на радянській школі підготовки важкоатлетів високої кваліфікації, а також на великій кількості дитячо-юнацьких спортивних шкіл та клубів у країні. Інші фахівці вважають, що ці успіхи отримані завдяки ефективній системі відбору спортсменів, соматотип яких максимально пристосований до занять важкою атлетикою, із невеликими тотальними розмірами тіла, що притаманні азійським спортсменам особливо у легких вагових категоріях, а також великим припливом бажаючих займатися цим видом спорту, коли відсів неперспективних атлетів суттєво не впливає на якість підготовки спортсменів. Треті фахівці вважають, що ці успіхи отримані завдяки розробленій тренерами Китаю сучасній системі відновлення спортсменів після великих тренувальних

і змагальних навантажень, заснованої на використанні природних ергогенних засобах, які дозволяють виконувати великі тренувальні навантаження без шкоди для здоров'я тих, хто займається цим видом спорту. На нашу думку, кожна із запропонованих гіпотез має право на існування.

У другому розділі надано методи, що використовувались відповідно до об'єкта, предмета, мети і завдань дослідження, представлено організацію досліджень. Для реалізації поставлених завдань в роботі використано широкий діапазон методів дослідження: узагальнення даних науково-методичної літератури, інформаційних ресурсів мережі Інтернет та документальних джерел щодо витоків розвитку важкої атлетики в країні, історії розвитку олімпійських видів спорту в світі, а також системи підготовки спортсменів в олімпійських видах спорту.

Біографічний, ретроспективний і порівняльно-історичний методи дозволили сформулювати передумови розвитку важкої атлетики в Китаї в різні часові періоди: ХІХ (1840-1948 рр.), ХХ (1949-1999 рр.) і ХХІ століттях (2000-2020 рр.).

Здійснювалось вивчення передового досвіду роботи провідних тренерів і спортсменів Китаю, котрі мають видатні успіхи на міжнародній важкоатлетичній арені. Були проаналізовані підсумки виступів важкоатлетів Китаю на міжнародних та національних змаганнях з важкої атлетики за 1936-2021 роки із врахуванням статевих і конституційних особливостей спортсменів.

Експертне опитування спортсменів та тренерів Китаю було спрямовано на вивчення термінів становлення спортивної майстерності елітної групи важкоатлетів різної статі в певних вікових межах, зокрема: вікових меж на початку занять важкою атлетикою, під час першої участі у змаганнях національного рівня (чемпіонатах країни), під час входження важкоатлетів елітної групи до групи світових лідерів (після національного чемпіонату), протягом збереження високих спортивних результатів (тривалість виступів на міжнародному рівні), а також вікових меж під час завершення своєї спортивної діяльності (кар'єри).

Метод групового опитування експертів (понад 100 осіб спортсменів) та (30 тренерів Китаю) дозволив визначити та спрогнозувати основні показники змагальної діяльності важкоатлетів країни елітної групи, за якими визначалася імовірність їхніх успішних виступів на міжнародних змаганнях: Іграх Олімпіад та чемпіонатах світу.

Педагогічні методи спостереження велись з метою аналізу і синтезу характеристик змагальної та тренувальної діяльності важкоатлетів різної статі елітної групи на етапах багаторічного вдосконалення для визначення сучасної системи спорту вищих досягнень та структури олімпійської підготовки спортсменів Китаю, починаючи від перших національних змагань в країні, та закінчуючи Іграми ХХХІІ Олімпіади 2020 в Токіо.

Також представлено методи математичної статистики.

У третьому розділі представлено підсумки участі китайських важкоатлетів на Іграх Олімпіад із 2000 по 2021 роки. Китайські спортсмени

залишаються найсильнішою збірною командою з важкої атлетики у світовій важкій атлетиці, з найбільшою кількістю виграних олімпійських нагород.

Важкоатлети національної збірної команди Китаю за п'ять Ігор Олімпіад у XXI столітті (2000-2021 рр.) вибороли 42 олімпійські нагороди, серед них 31 золоті медалі (73,8 %), 10 срібних та одну бронзову медалі. Незначну перевагу за виграними олімпійськими нагородами на найбільшому міжнародному форумі - на Іграх Олімпіад мають важкоатлети-чоловіки Китаю: 24 медалі (57,1 %) проти 18 у жінок (42,9 %).

Показано, що найбільш успішно на Іграх Олімпіади 2020 в Токіо виступили збірні команди Китаю (із 8 ліцензій, реалізовано 100 %), Італії, Індонезії, Домініканської Республіки (із 3 ліцензій реалізовано 2 - по 67,0 % відповідно). Невдало на цих Іграх Олімпіади виступили спортсмени таких країн: Республіки Кореї (7 ліцензій, реалізація 0), Іспанії, Франції, Куби (по 3 ліцензії, реалізація 0).

Серед усіх країн-учасниць Ігор Олімпіади 2020, найбільшу кількість медалей у чоловіків вибороли: Китай - 4 золоті, Грузія, Венесуела, Індонезія, Італія - по 2 медалі, відповідно. У жінок найбільш успішно виступили збірні команди Китаю - 4 медалі (3 золоті та 1 срібна), Еквадору, Тайваню, США (по 2 медалі).

У четвертому розділі показано, що основними чинниками функціонування спорту вищих досягнень в Китаї є високо ефективна п'яти рівнява система олімпійської підготовки важкоатлетів: від груп початкової підготовки в юнацьких спортивних школах, до підготовки елітної групи важкоатлетів збірних команд країни в провідних спортивних центрах країни. За станом на 2019 рік у Китаї нараховується близько 510 аматорських спортивних шкіл з важкої атлетики, із загальною кількістю підготовлених важкоатлетів 11 тис. (приблизно 5500 важкоатлетів-юнаків та юніорів та 5500 важкоатлеток дівчат та юніорок), в яких працюють понад 1300 тренерів.

Система олімпійської підготовки важкоатлетів Китаю елітної групи побудована на чіткій та сучасній періодизації підготовки, що передбачає показ найвищого для спортсмена спортивного досягнення на головних змаганнях річного макроциклу, не зважаючи на велику кількість міжнародних стартів у провідних важкоатлетів збірної команди країни - 6-8 змагань на рік.

Аналіз термінів становлення спортивної майстерності в певних вікових межах у найсильніших важкоатлетів світу свідчить про те, що жінки проходять перші етапи багаторічного вдосконалення швидше за чоловіків (у середньому на два роки), але вони витрачають більше часу на виконання спортивно-класифікаційного нормативу майстра спорту міжнародного класу та досягнення етапу максимальної реалізації індивідуальних можливостей. Така тенденція спостерігається, як у найсильніших важкоатлетів світу з різних країн, так і у найсильніших важкоатлетів Китаю елітної групи.

Для якісного забезпечення спортивної науки в Китаї функціонує

Спільнота спортивної науки, що об'єднує, на сьогодні, понад 12 тис. наукових працівників і технологів. У її структурі 14 профільних асоціацій та комітетів. Найважливішими напрямками наукових досліджень та впровадження отриманих результатів у практику є: система відбору та орієнтації спортсменів, теоретико-методичні основи спортивного тренування, контроль підготовки та управління нею, використання засобів відновлення можливостями китайської медицини, а також вивчення та використання антидопінгових методів контролю.

У п'ятому розділі проведено узагальнення теоретичного аналізу і експериментальних даних. Показано, які результати доповнюють та підтверджують результати досліджень інших авторів. Також представлено результати, які мають наукову новизну в якості отриманих вперше.

У висновках дисертації викладені основні результати роботи, кількісні й якісні показники здобутих результатів.

Повнота викладення матеріалів дисертації у роботах, які опубліковані автором.

Наукові результати дисертації висвітлені в 12 наукових публікаціях: 4 статті в наукових виданнях з переліку наукових фахових видань України, одне з яких проіндексоване у базі даних Scopus (Q4), 1 стаття у періодичному науковому виданні Румунії, проіндексованому в базі даних Scopus (Q4); 2 публікації апробаційного характеру, 5 публікацій додатково відображають наукові результати дисертації.

Зауваження щодо змісту дисертації та анотацій

1. Оцінюючі позитивно підготовлений матеріал дисертаційної роботи можна зробити деякі зауваження щодо її вдосконалення.

1. У другому розділі бажано детальніше визначити поняття «елітна група спортсменів» та «група світових лідерів».

2. У роботі чомусь відсутні дані щодо змагальної діяльності важкоатлетів на чемпіонатах Азії.

3. Чому в роботі змагання з важкої атлетики у програмі VI і VII Національних ігор Китаю та відомості щодо Ігор XI Олімпіади, де брали участь китайські спортсмени наведені у першому розділі.

4. Таблицю 5.1 із розділу 5, що характеризує тривалість етапів багаторічної діяльності спортсменів, бажано було б розглянути саме у розділі 4.2, де ви аналізуєте систему багаторічної підготовки важкоатлетів Китаю елітної групи.

Висновок

Дисертаційна робота Яанг Тангксун відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки № 759 від 31.05.2019) і Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (із змінами, внесеними згідно з Постановою Кабінету Міністрів України № 341 від 21.03.2022), а її автор Яанг Тангксун заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт.

Доктор наук
з фізичного виховання та спорту, професор,
завідувач кафедри олімпійського
і професійного спорту,
спортивних ігор та туризму
Харківського національного
педагогічного університету
імені Г. С. Сковороди

 Жаннета КОЗИНА

